

Krāslavas garīgā semināra ietekme uz Latgales kultūrvēsturi

No 1755. līdz 1844. gadam Krāslavas draudzes un garīgā semināra aprūpētāji bija sv. Vincenta no Paulas Misiju kongregācijas priesteri. Ordenis dibināts Francijā XVII gs. To sauca par Misiju kongregāciju, jo tās locekļiem — priesteriem vajadzēja aprūpēt plašas tautas masas, celt tās dzīves un tikumības līmeni. Par lāzaristiem (lācaristiem) šos misionārus cilvēki sauca tāpēc, ka viņu pirmā galvenā mītne Parīzē bija veltīta sv. Lāzaram (Lācaram). Lāzaristi uzskatīja sevi par laicīgo priesteru apvienību. Sava svētīgā iespaida dēļ, kādu šī kongregācija bija atstājusi uz ticīgās tautas un garīdznieku dzīvi, tā ieguva lielu piekrišanu un izplatījās arī ārpus Francijas.

Pateicoties misionāru-lāzaristu darbībai XVIII gs. beigās un XIX gs. sākumā Krāslavā, tā izveidojās par Latgales garīgās un kultūras dzīves centru. Īpaši svarīga misionāru loma bija izglītības attīstībā. Kā jau minēts, viņi izveidoja un vadīja pirmo augstāko mācību iestādi Latvijā — Krāslavas garīgo semināru.

Lāzaristi pārņēma jezuītu dibinātās draudzes skolas vadību, kas XIX gs. sākumā jau bija izveidota par augstākā tipa skolu ar ģimnāzijas raksturu — pirmo tāda veida skolu Latgalē.

Jezuītu skolai lāzaristi pievienoja arī pašu izveidoto draudzes skolu ar sešgadīgu kursu. Tajā audzēkņi mācījās aritmētiku, fiziku, ģeogrāfiju, tiesības, zīmēšanu, kā arī krievu, poļu, latīņu, franču un vācu valodu. 1826. gadā Pēterpils universitātes profesors Senkovskis, revidējot Baltkrievijas skolas, savā pārskatā atzīmēja, ka Krāslavā ir II šķiras ģimnāzija (sešklasīga), kurai ir piešķirti aprīnča skolas štata līdzekļi, bet pārējos izdevumus sedz baznīckungi — misionāri no draudzes ienākumiem. 1827./28. mācību gadā aprīnča skolā bija 67 audzēkņi. Pie tās bija arī draudzes skola.

Sakarā ar jauno skolu likumu un Baltkrievijas mācību apgabala noor-

ganizēšanu valsts pabalsts skolai tika pārtraukts, un lāzaristi līdzekļu trūkuma dēļ no skolas uzturēšanas atsacījās, bet bija ar mieru mācīt bez atlīdzības ticības mācību un dažus citus priekšmetus. 1855. gadā aprīnča skola tika pārcelta uz Rēzekni, bet draudzes skola tika slēgta jau 1837. gadā.

1879. gadā no Polijas ataicinātās sv. Vincenta otrā ordeņa māsas — lāzaristes uzņēmās meiteņu skolaspansiona vadību. Bez muižnieku un pilsētnieku meitenēm te bija vieta arī 10 zemnieku meitenēm. Meiteņu skola darbojās līdz 1843. gadam, kad valdība to slēdza, un 1864. gadā arī pašas žēlsirdības māsas tika no Krāslavas izsūtītas.

Lāzaristu laikā Krāslavā darbojās arī pirmā publiskā bibliotēka Latgalē, kuras vajadzībām grāfi Plāteri uzcēla divstāvu ēku. XIX gs. tajā bija ap 20 tūkstošiem grāmatu.

Ievērojamu ietekmi uz Krāslavas un Latgales kultūras dzīvi un tautas nacionālās apziņas celšanu ir atstājuši Garīgā semināra pasniedzēji un audzēkņi.

No Krāslavas semināra ir nākuši vairāki izcili darbinieki, kas ieņēma augstu stāvokli Baznīcas hierarhijā. Tā Krāslavā teoloģisko izglītību ir ieguvis vēlākais Mogiļevas arhibīskaps **Kazimirs Dmohovskis**. Būdams vēl tikai Mogiļevas palīgbīskaps, 1847. gadā viņš priesteru zelta jubileju svinēja Krāslavā un šajā reizē iestiprināja arī 12000 jauniešu.

N. Ķaune Izglītības ministrijas mēnešrakstā 1934. gada janvāra numurā rakstā par Krāslavas garīgo semināru atzīmē: "Krāslavas garīgā semināra audzēkņu nopelns ir tas, ka viņi izkopuši tālāk jezuītu iesākto latgaliešu garīgo literatūru un ka bez viņiem šī literatūras nozare būtu ļoti niecīga. Tāpat viņi piegriezuši kaut nelielu vērtību arī laicīgo zināšanu izplatīšanai tautā."

(*Nobeigumu lasiet nākamajā avīzes numurā*)

Ticības lietas

Ticības lietas

Krāslavas garīgā semināra ietekme uz Latgales kultūrvēsturi

(*Nobeigums*)

Te pirmām kārtām jāmin pēdējais Krāslavas garīgā semināra rektors **Jānis Jāzeps Jaloveckis**. St. Kučinskis aprakstā par J. J. Jalovecki nosauc viņu par dzejsminieku, rakstnieku un vēsturnieku. Bet St. Skutāns rakstā “Misionāru darbeiba Latgolā” par Jalovecki piezīmē: “Jys asūt bejis muzikis, tautas dzejniks un apdōvynōts gleznōtōjs. Jō tautiskōs dzejas paraugi asūt bejuši drukōti latvīšu kaņōļu kalendārūs, kas nu 1861. leidz 1872. godam tyka izdūti Reigā un Tārbatā. Jys bejis sagatavōjis vērteigus materialus par Latgolas un Kurzemes bazneicom... Jys beja ryupejis arī par vītejūs ticeigūs dvēseļu vajadzēibom, izdūdūt un izplotūt arī grōmotas... Leidz drukas aizlīguma atceļšonai taidu grōmotu nūzeime Latgolas latvīšu gimines dzeivē beja taisni naapvērtējama.” Runājot par Jalovecki kā par latviešu garīgo dziesmu komponistu, jāmin galvenokārt dziesmu tulkojumi, kuriem viņš piemērojis mūziku. Taču pēc vēsturnieka H. Dīderiha sniegtajām ziņām J. J. Jaloveckis devis arī daudzas jaunas dziesmas. Pašreiz mēs pazīstam tikai četras Jalovecka garīgās dziesmas, kas iespiestas Manteifeļa kalendāra 1868. un 1870. gada gājumos — Rīta, Darba laika, Vakara un sv. Izidora dziesmas.

Zināmi četri Jalovecka raksti par Krāslavas garīgo semināru, kā arī pieci viņa vēsturiskie raksti: par gavēni agrākas poļu Inflantos, bet tagad Vītebskas gubernā (1881.g.), pārskats par Vārkavas draudzi un baznīcu (1881.g.), par Vārnavičiem un to baznīcu; par Indricas vēsturi (izdots 2 gadus pēc Jalovecka nāves); par Viļakas baznīcu (1891.g.). Profesors P. Zeile (“Kaņōļu dzeive”, 1995.g., Nr.9) min, ka Jaloveckis uzrakstījis daudz darbu poļu un latviešu (latgaliešu) valodā, sacerējis garīgās dziesmas, tulkojis vairākas Bībeles nodaļas, līdzdarbojies Buņicka izdevumā “Rubon”. P. Zeile arī atzīmē, ka Krāslavas garīgais seminārs kļuva “par spēcīgu Latgales kultūras dzīves veicinātāju.” No tā nāca daudzi redzami latgaliešu literārās tradīcijas attīstītāji. Viņu vidū pirmām kārtām jāmin Līksnas prāvests un Kijevas kanonokis **Jāzeps Akelevičs**. 1817. gadā viņš garīdznieku vajadzībām sarakstījis poļu valodā gramatiku latgaliešu izloknes mācīšanai par pamatu nēmdams **Jāzeps Rimkeviča** rokrakstu. J. Akelevičs kopā ar J. Maciļeviču, arī Krāslavas semināra beidzēju, bija Latgales lauksaimniecības literatūras aizsācēji. 1832. g. Viļņā tika izdo-

ta J. Akeleviča “Eisa mōceiba ap audzynōšanu bišu” — pirmā latgaliešu populārzinātniskā grāmata. Bet Latgalē dzimušais un visu mūžu Latgales draudzēs strādājošais **Jāzeps Maciļevičs** kļuva populārs ar plaši pazīstamo, 1850. gadā izdoto grāmatu “Pavuceišona un vysaidi sposobi deļ latvīšu zemniku” — līdz tam labāko latgaliešu populārzinātnisko grāmatu.

No Krāslavas semināra nācis vēl viens Līksnas ilggadējais prāvests un Lejas-Daugavpils dekāns, kanonikis un mag. theol. **Tomass Kosovskis**, kas latgaliešiem devis ļoti populāru darbu “Grōmota apgōdōšonas breineigu nulikšonu Dīva” (1. izdev. — 1845., 2. — 1857.g.). 1852. gadā viņš izdeva savus sprediķus — homēlijas visām gada svētdienām un svētku dienām divās grāmatās. Latgales priesteriem daudz palīdzēja arī viņa poļu valodā sastādītā un 1853. gadā izdotā latgaliešu valodas gramatika.

Savu artavu Latgales kultūras vēsturē ir atstājis arī visu mūžu Latgales draudzēs strādājušais Krāslavas semināra beidzējs **Jānis Kurmins** ar savu 1858. gadā izdoto poļu-latvīšu-latgaliešu vārdnīcu. Jāpiezīmē, ka šajā laikā (1852.-1859.) J. Kurmins bija Krāslavas draudzes vikārs. Viņam pieder arī dažas lūgšanu un sprediķu grāmatas.

Nautrēnu prāvests **Mikēlis Jankevičs** 1849. gadā izdeva garīga satura grāmatas par atturēšanos no dzeršanas, 1859. gadā — grāmatu “Cylvāka sirds”.

Rēzeknes dekāns **Jāzeps Kirkillo** (citur Kerki-lo) pazīstams ar grāmatu “Jēzus Sirds brōleiba” (1849.g.).

Kas gan Latgalē nezina katru svētdien baznīcās dziedamo “Mēs ceļos krītam” (Kryssim ņyu ceļūs)? Šīs dziesmas autors ir lietuviešu dzejnieks Strazdelis (**Antons Drozdovskis**), kurš arī ir mācījies Krāslavas seminārā. So dziesmu viņš ir sacerējis lietuviešu valodā, un to ir sākuši dziedāt visās Lietuvas baznīcās. No turienes, nezināma autora tulkota, tā ir pārceļojusi arī uz Latgales dievnamiem.

No Krāslavā izglītību guvušiem garīdzniekiem, kas sarakstījuši dažādus darbus latgaliski, vēl minami **Kobiļinskis, Kulvics, Skirmunts, Simkovičs, S. Baginskis, A. Beļskis** u.c.

Tā XVIII gs. beigās un XIX gs. sākumā Krāslava ar savu garīgo semināru un izciliem garīgiem darbiniekiem ir atstājusi paliekošu iespaidu uz tālāku Latgales attīstību.

Genovefa KALVIŠA